

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

KAJ ./. riksåklagaren ang. mord

(Hovrättens för Västra Sverige dom den 6 augusti 2014 i mål B 3369-14)

Högsta domstolen har förelagt riksåklagaren att skyndsamt inkomma med svarsskrivelse i målet. Svaret ska särskilt inriktas på klagandens begäran om komplettering av utredningen. Jag vill anföra följande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och anser att det inte finns skäl för prövningstillstånd i målet. Jag har inte för avsikt att vidta några åtgärder med anledning av klagandens begäran om komplettering av utredningen.

Bakgrund

KAJ har dömts för mord bestående i att han berövat MO livet genom att tilldela honom slag och sparkar i huvudet och på kroppen varvid han åsamkats hjärnskador, blödningar i och kring inre organ och underhudsblödningar samt släpa ut MO ur bostaden och lämna honom svårt skadad och utan kläder utomhus varvid han utsatts för kraftig nedkylning som orsakat hjärt/lungskador samt förfrysningsskador. På grund av de skador MO tillfogats har han avlidit. Påföljden har bestämts till fängelse 14 år.

Överklagandet till Högsta domstolen

KAJ yrkar att han ska dömas för misshandel och att straffet därmed ska sättas ned.

KAJ har, såvitt nu är ifråga, i Högsta domstolen gett in och åberopat ett rättsintyg av specialistläkaren i rättsmedicin Martina Olsson Frisk. Han menar att detta rättsintyg är en ny omständighet såvitt gäller uppgiften om att hjärnskadan uppkommit genom fall och kan ha orsakat medvetlöshet. För det fall nedkylningen är en följd av detta förhållande, och inte något handlande från hans sida, föreligger synnerliga skäl att på nytt pröva ansvarsfrågan. Enligt hans uppfattning bör utredningen avseende frågan om prövningstillstånd kompletteras på så sätt att det inhämtas ett sakkunnigutlåtande rörande frågan hur länge MO måste ha legat på marken för att bli så pass nedkyld som han blev och om en liknande effekt kunde ha uppkommit för det fall MO befunnit sig i rörelse.

Grunderna för min inställning

Prövningstillstånd på grund av synnerliga skäl

För att Högsta domstolen ska pröva hovrättens dom krävs prövningstillstånd. Förutsättningarna för att Högsta domstolen ska bevilja prövningstillstånd framgår av 54 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken.

Inledningsvis vill jag framhålla att det enligt min uppfattning inte finns något prejudikatintresse i målet. Jag avstyrker därför prövningstillstånd på denna grund.

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken meddelas om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

I propositionen till den nu aktuella bestämmelsen uttalades att utrymmet för prövningstillstånd vid sidan av prejudikatdispensen bör vara ytterst begränsat. De fall som kan komma i fråga är resningsfallen och därmed jämförbara mycket sällsynta situationer. Vidare angavs att prövningstillstånd bör kunna medges i den utsträckning som de extraordinära rättsmedlen kan tillämpas. Den närmare innebörd som resnings- och domvillogrunderna getts i praxis bör vara vägledande också inom den ordinära fullföljdens ram (se prop. 1971:45, s. 90 f).

Utgångspunkten är att sedan en brottmålsdom har vunnit laga kraft kan inte frågan om den dömdes ansvar för den åtalade gärningen tas upp till ny prövning. Resning får dock enligt huvudregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken beviljas till förmån för den tilltalade om någon omständighet eller något bevis, som inte tidigare har förebringats, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade frikänts eller till att brottet hade hänförts under en mildare straffbestämmelse än den som har tillämpats. Enligt tilläggsregeln i andra ledet samma punkt får resning beviljas om det med hänsyn till vad som åberopas och i övrigt förekommer, finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan huruvida den tilltalade har förövat det brott, för vilket han har dömts. I rättspraxis har uttalats att tilläggsregeln bör, med hänsyn till det uppställda kravet på synnerliga skäl och med beaktande av att resning är ett extraordinärt rättsmedel, ges en restriktiv tillämpning och i fall av ny bevisning användas endast om de nya bevisen till följd av särskilda omständigheter är ägnade att framkalla tvivel om den tilltalades skuld till brottet (se t.ex. NJA 1992 s. 625).

Vad gäller det s.k. nyhetskravet krävs att det åberopas någon omständighet eller något bevis som inte tidigare har förebringats. I kommentaren till rättegångsbalken uttalar Fitger att i det förhållandet att omständigheterna eller bevisen ska vara nya ligger att det inte är tillräckligt med ett sakkunnigutlåtande som innehåller enbart en sammanställning och bearbetning av det bevismaterial

som förelegat i rättegången eller en fortsatt utveckling av de synpunkter som framförts i målet. I sammanhanget hänvisas till Högsta domstolens avgöranden NJA 1975 C 125 och NJA 2001 C 17. Enligt Fitger utesluter detta inte möjligheten att en systematiskt genomförd sammanställning och sakkunnig granskning av det tidigare åberopade materialet under särskilda förhållanden – som t.ex. att den skett i belysning av nya vetenskapliga rön – kan bli att hänföra till sådana omständigheter eller bevis som avses i paragrafen. Även här hänvisas till ett par avgöranden av Högsta domstolen, NJA 1985 A 3 och NJA 1999 C 18 (Rättegångsbalken – En kommentar på Internet, 58 kap. 1 §).

Enligt Ekelöf är gränsen mellan oriktig bevisvärdering och ny bevisning som resningsskäl flytande. I detta sammanhang uttalas bl.a. följande (Ekelöf & Edelstam, Rättsmedlen, 12 uppl., s. 184 f, fotnoterna har här utelämnats).

...- Det är inte ovanligt att i resningsärendet åberopas ett *sakkunnigutlåtande* som nytt bevis. Som vi påpekat vid behandlingen av 40 kap. RB ser lagen i sakkunnigutlåtandet ett *bevismedel* och det händer ju också att den sakkunnige – utöver erfarenhetssatser – delger rätten bevisfakta, som man annars inte skulle ha fått kännedom om. Men en sakkunnig kan också i sakkunnigutlåtandet inskränka sig till att (på grundval av erfarenhetssatser) *enbart* uttala sig om *vilka slutsatser* man kan dra av vissa bevisfakta *som redan lagts fram* i målet. Det är visserligen tveksamt i vilken omfattning ett sådant sakkunnigutlåtande kan vara resningsskäl, såvida utlåtandet endast uttalar sig om de slutsatser som man kan dra av i målet införda bevisfakta och som en sakkunnig skulle ha kunnat dra *redan* när processen pågick. HD har dock uttalat, att det inte är uteslutet, att resning kan beviljas på grund av ett sådant utlåtande, men att det dock skall vara motiverat av särskilda skäl. I så fall kan man möjligen säga att rättens oriktiga bevisvärdering utgör resningsskäl.

I sin avhandling Sakkunnigbeviset konstaterar Henrik Edelstam att Högsta domstolens uttalanden i NJA 1975 C 125 tyder på att sakkunnigbevisning endast kan utgöra en resningsgrund om målet därigenom tillförs nya fakta eller erfarenhetssatser. I sammanhanget redovisar Edelstam två icke refererade avgörande från Högsta domstolen. Enligt Edelstam utgör avgörandena inte tillräckligt underlag för ett någorlunda säkert uttalande om i vad mån ny sakkunnigbevisning kan godtas som resningsgrund. Edelstam anser emellertid att ett av avgörandena visar att det är möjligt att få resning beviljad endast på grund av ny sakkunnigbevisning (Edelstam, Sakkunnigbeviset – En studie rörande användningen av experter inom rättsväsendet, 1991, s. 391 f).

Min bedömning

En prövning av en fråga om att komplettera en förundersökning bör alltid ske mot bakgrund av den processuella situationen i ärendet eller målet. Därvid kan konstateras att syftet med en förundersökning bl.a. är att förbereda målet inför en kommande huvudförhandling. Detta innebär att jag vid min prövning av den nu aktuella begäran måste ta hänsyn till förutsättningarna för beviljande av prövningstillstånd och till förutsättningarna för att återuppta en förundersökning

när det hävdas att det finns resningsskäl (58 kap. 6 a § första stycket rättegångsbalken).

Enligt 58 kap. 6 a § första stycket rättegångsbalken ska åklagaren återuppta en förundersökning om det i en resningsansökan åberopas eller om det på annat sätt kommer fram en omständighet eller ett bevis som inte tidigare lagts fram och det är sannolikt att omständigheten eller beviset utgör grund för resning.

Som bevisning till styrkande av skadornas uppkomstsätt och dödsorsaken har åklagaren åberopat dels sakkunnigförhör med rättsläkaren Håkan Bengtsson angående hans iakttagelser vid den rättsmedicinska obduktionen, dels Rapport över utvidgad rättsmedicinsk obduktion. Det är också denna bevisning som domstolarna lagt till grund för sina bedömningar av vilka skador MO åsamkats, skadornas uppkomstsätt samt dödsorsaken. I det av KAJ åberopade rättsintyget finnas antecknat att rättsläkaren Martina Olsson Frisk inför avgivandet av sitt utlåtande tagit del av förundersökningen, vari bl.a. Rapport över utvidgad rättsmedicinsk obduktion ingår, samt domarna i målet. Mot bakgrund av vad som uttalas ovan angående sakkunnigbevisning som resningsgrund är det enligt min uppfattning till att börja med ytterst tveksamt om det av KAJ åberopade rättsintyget utgör någon ny omständighet eller nytt bevis i målet. Om Högsta domstolen ändå skulle finna att det nu åberopade rättsintyget uppfyller nyhetskravet vill jag dock anföra följande.

Hovrätten har i sin dom antecknat att Håkan Bengtsson berättat nyanserat om de skador han påträffat och att han har varit säker på sina slutsatser. Hovrätten har därvid uttalat att de sätter tilltro till hans uppgifter och lägger dem till grund för den fortsatta bedömningen (hovrättens dom s. 5).

För egen del instämmer jag i hovrättens bedömning och finner således inte skäl att ifrågasätta Håkan Bengtssons slutsatser angående vilka skador MO åsamkats, skadornas uppkomstsätt samt dödsorsaken m.m. Jag vill i sammanhanget också framhålla att uppgiften om att det inte kan uteslutas att den påträffade hjärnskadan kan ha orsakats genom fall inte heller är ny. Enligt hovrätten har den neuropatologiska undersökningen dock bekräftat att det förekommit våld mot huvudet även utöver den påträffade hjärnblödningen (hovrättens dom s. 6).

Sammanfattningsvis är det min uppfattning att det av KAJ åberopade rättsintyget inte kan ligga till grund för resning och därmed heller inte prövningstillstånd på grund av synnerliga skäl. Eftersom den utredningsåtgärd som KAJ vill ska vidtas i sin tur torde bygga på att de slutsatser angående dödsorsaken som förs fram i det av honom åberopade rättsintyget godtas, kan jag inte finna anledning att vidta av honom åberopad utredningsåtgärd. Jag är dock naturligtvis beredd att följa ett ev. föreläggande därom från Högsta domstolen (jfr 58 kap. 6 a § rättegångsbalken).

Bevisning

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Anders Perklev

My Hedström

Kopia till
Utvecklingscentrum Göteborg
Åklagarkammaren i Karlstad (AM-35289-14)
Chefsåklagaren Tomas Olsson